

Arkivsak

25/05035-10

Saksbehandler

Hans Jacob Edvardsen

Saksgang

Yrkesopplæringsnemnda

Telemark ungdomsråd

Hovedutvalg for samferdsel

Hovedutvalg for kultur, reiseliv og
frivillighet

Hovedutvalg for utdanning, folkehelse
og tannhelse

Hovedutvalg for næring, industri og
klima

Fylkesutvalg

Møtedato

29.09.2026

30.09.2026

14.10.2026

14.10.2026

14.10.2026

14.10.2026

21.10.2026

Bygdevekstavtale Vest Telemark - Handlingsplan 2026

Innstilling fra fylkesdirektøren

1. Handlingsplan 2026 for bygdevekstavtalen i Vest Telemark tas til orientering.
2. Fylkeskommunen skal gjennom sin deltagelse i bygdevekstavtalen særlig bidra til innsats som styrker enkeltkommunenes strategiske kompetanse, og tiltak som er bærekraftige etter avtalens utløp.

Bakgrunn og saksgang

Vest Telemark kommunene (Fyresdal, Kviteseid, Nissedal, Seljord, Tokke og Vinje) fikk vinteren 2024 mulighet til å teste ut det nye nasjonale distriktpolitiske virkemiddelet Bygdevekst.

Fylkestinget i Telemark behandlet sak om bygdevekst i 2024 med følgende vedtak i sak 121/24:

1. *Telemark fylkeskommune stiller seg bak arbeidet med bygdevekstavtalene i Vest Telemark.*
2. *Telemark fylkeskommune ønsker å gå inn som hovedpart i bygdevekstavtalen i Vest Telemark.*
3. *Fylkesutvalget får endelig avtale til behandling når denne foreligger.*
4. *Endelig bygdevekstavtale signeres av fylkesordfører.*
5. *Fylkesutvalget får årlig status rapport for arbeidet, og fylkeskommunens ressursbruk i tilknytning til avtalen.*

Utarbeidet bygdevekstavtale mellom staten, fylkeskommunen og vest telemarkkommunene ble signert 2. juni 2025.

Det er Vest-Telemarkrådet som har ansvaret for avtalen, og det er etablert administrativ styringsgruppe der mellom anna Telemark fylkeskommune og statsforvalteren Vestfold og Telemark er representert.

Saken legges frem for yrkesopplæringsnemnda, hovedutvalg næring industri og klima og hovedutvalg for utdanning, folkehelse og tannhelse for uttalelse. Fylkesutvalget innstiller overfor fylkestinget som fatter endelig vedtak i saken.

Saksopplysninger

Bygdevekstavtalen i Vest-Telemark er en pilot i det nasjonale bygdevekstprosjektet, i samarbeid med staten ved Kommunal- og distrikts departementet (KDD) og Telemark fylkeskommune. Avtalen skal bidra til økt bosetting, bedre tilgang på kompetent arbeidskraft og framtidsrettet næringsutvikling i regionen.

Bygdevekstprosjektet er et utviklingsprosjekt som blant annet skal bidra til innovasjon og nytenking, og det skal være et supplement til kommunene sitt ordinære arbeid.

Piloten i Vest-Telemark har prioritert tre delmål i avtalen:

- Flere egnede boliger i Vest-Telemark
- Hvordan få flere arbeidsplasser i privat sektor
- Mer kompetanse innen helse og oppvekst

Med bakgrunn i tilbakemeldinger fra Vest-Telemarktinget i april 2025, er det valgt å legge vekt på delmål 1) *Fleire eigna bustader i Vest-Telemark* med 60 %, og de to andre delmålene med 20 % hver.

Det er totalt 10 piloter i det nasjonale bygdevekstprosjektet. De første fem startet i 2023, og de andre i 2024. Prosjektet i Vest-Telemark startet med forstudie i 2023, der søknaden ble utarbeidet og sendt inn. Deretter fulgte fase 1 i 2024 med å utvikle avtaleinnhold og gå i forhandlinger med KDD. Den siste og mest omfattende fasen, fase 2, strekker seg fra sommeren 2025 til ut 2028 og innebærer gjennomføring av avtalen gjennom årlige handlingsplaner.

Finansieringen av Bygdevekstarbeidet er en kombinasjon av driftstilskudd og tiltaksmidler. Hver bygdevekstpilot har allerede mottatt 2 millioner kroner årlig i driftstilskudd fra 2023 til 2025 for å dekke operative kostnader. Fra 2025 ble ytterligere 18 millioner kroner tilført i statlig medfinansiering, øremerket konkrete tiltak som støtter målet i avtalen. Over statsbudsjettet for 2026 er det i tillegg tildelt øremerkede midler til prosjektledelse. For Vest-Telemarkpiloten utgjør dette 1 million kroner.

Organisering av prosjektet

- Prosjekteier: Vest-Telemarkrådet med de seks ordførerne
- Prosjektansvarlig: Anne Aasmundtveit, daglig leder i Vest-Telemarkrådet
- Styringsgruppe: Morten Wollebæk Lewin (representant fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark), Hans Jacob Edvardsen (representant fra Telemark fylkeskommune), Jan Myrekrok (representant fra kommunedirektørmøta i Vest-Telemark), Olav Kiland (næringssjef i Nissedal kommune), Anne Aasmundtveit og Torunn Raftevold Rue (Vest-Telemarkrådet).
- Prosjektleder: Torunn Raftevold Rue (utviklingsleder i Vest-Telemarkrådet)
- Prosjektmedarbeidar: Torill Verpe (tilsatt i prosjekt 2025-2028 bygdevekst 40% og landbruk 60% i Vest-Telemarkrådet)

Gjennomføringen skjer gjennom årlige handlingsplaner. Handlingsplanene ligger til grunn for statlig medfinansiering.

I 2025 ble bygdevekstavtalen og første handlingsplan vedtatt politisk i alle seks kommunene og godkjent av KDD (juli 2025). Det ble etablert arbeidsgrupper for bosted og for helse og oppvekst, og det er gjennomført flere fysiske og digitale samlinger med kommunene og eksterne fagmiljø. Arbeidet har gitt et felles kunnskapsgrunnlag innen bustedstrategi og kompetanseutfordringer i helse og oppvekst, og konkrete prioriteringer er under utvikling. Det er òg gjort justeringer innen delmål om private arbeidsplasser for å kople bygdevekst tettere til landbruksprosjektet *God agronomi i det grønne skiftet* og til Etablerertjenesten i Vest-Telemark.

Telemark fylkeskommune har også bidratt med kunnskapsinnhenting i arbeidet blant annet ved utarbeidelse av boligbehovsanalysen for Telemark.

Handlingsplanen for bygdevekstavtalen er våren 2026 behandlet i alle de 6 kommunenes kommunestyre. Etter avtale med KDD får Telemark fylkeskommune avtalen til orientering etter kommunenes behandling.

Økonomiske, administrative og juridiske konsekvenser

Vedtak om å være avtalepart i bygdevekstpiloten i Test Telemark skaper forventninger til deltakelse og innsats fra fylkeskommunen både når det gjelder personellressurser og bruk av økonomiske virkemiddel som fylkeskommunen forvalter.

I tråd med avtaleteksten, vil ressursbruken bli avklart gjennom prioriteringer i arbeidet med de årlige handlingsplanene og budsjettarbeidet i Telemark fylkeskommune.

Telemark fylkeskommune deltar aktivt på flere arenaer i bygdevekstarbeidet, og mottar en årlig kompensasjon for dette over statsbudsjettet. Politisk og administrativt gjennom Vest-Telemarkrådet, og bygdevekstsamlinger i regi av KDD. Administrativt gjennom deltagelse i styringsgruppe og prosjektgrupper knyttet til hvert av de tre satsingsområdene.

Konsekvenser for fylkets klimamål og FNs bærekraftsmål

Det er for tidlig å konkretisere konsekvensene for klima og miljø, men flere av delmålene peker mot aktiviteter som kan påvirke klima og miljø. I den videre oppfølgingen vil fylkeskommunen derfor være tydelig på nasjonale og regionale målsetninger knytte til klima og miljø. Satsingen kan få betydning på flere av bærekrafts målene. Mål 3. god helse, 4. god utdanning, 8. anstendig arbeid og økonomisk vekst og 17. samarbeid for å nå målene blir spesielt nevnt.

Fylkesdirektørens vurdering

Fylkesdirektøren mener at en aktiv deltakelse i bygdevekstavtalen i Vest Telemark gir oss et enda bedre grunnlag for å vurdere hva som er bærekraftige samarbeidsmodeller mellom distriktskommunene og ulike samarbeidspartnere regionalt og nasjonalt. Gjennom bredden i utviklingsarbeid gir bygdevekstavtalene også en plattform for et tettere samarbeid mellom ulike fagområder og avdelinger internt i fylkeskommunen.

Deltakelse i bygdevekstavtalene bidrar også til en tettere dialog mellom fylkeskommunen og nasjonale myndigheter, og dermed også en mulighet til å bidra til nasjonal politikkutvikling.

Arbeidet med boligutvikling er prioritert i bygdevekstavtalen. Ambisjonen med å få på plass ordninger for å redusere risiko for bygging av boliger i distriktet har stor oppmerksomhet i arbeidet. Ønsket utprøving av ordning med momskompensasjon har blitt avvist av KDD gjentatte ganger. Når bygdevekstavtalen nå skal gjøre utprøving av en tapsgarantiordning ved boligbygging er det flere spørsmål det er knyttet usikkerhet til. Vil utprøvingen kunne måle effekt på attraksjon og bidrag til tilflytting, og vil det være politisk vilje til å skalere ordningen.

Fylkesdirektøren ser det som en utfordring at 5 av de 6 Vest Telemark kommunene ikke har godt oppdatert strategisk rammeverk for bostedsutvikling. Det gjør innsats og utprøvinger mindre målrettet enn om det hadde vært bostedsstrategier i alle kommunene. Det er bra at Nissedal og Kviteseid nå ønsker å igangsette arbeid med bostedsstrategi gjennom sitt omstillingsarbeid.

Det er ofte krevende for distriktskommuner å ha oppdaterte og konsistente planer og strategier. Det er ofte kapasitet og kompetanse som blir en begrensende faktor i små kommuner. Kompetansesirkelen kan bli en ordning som kan styrke Vest Telemark kommunene i dette arbeidet, og vil kunne bestå og være verdifull etter bygdevekstavtalens utløp.

Fylkesdirektøren ser det som positivt at Telemark fylkeskommune deltar i arbeidet under alle satsingsområdene, og bidrar aktivt i arbeidet. Fylkeskommunen kan gjennom dette bidra til at det blir varig styrkede strukturer som står igjen i den enkelte kommune etter bygdevekstarbeidet er avsluttet.

Vedlegg:

Handlingsplan bygdevekst 2026 Vest-Telemark kommentarer fra HJE

Bygdevekstavtale Vest - Telemark 2025 - 2028